

EISE EISINGA WORDT WERELDERFGOED

Nederland krijgt zijn 12e UNESCO-werelderfgoed met het Planetarium in Friesland

Persbericht, 19 september 2023

Na een jaar vol spanning wachten is het nu zeker: Nederland krijgt er nog een UNESCO Werelderfgoed bij. Het Eise-Eisinga Planetarium in Franeker in de Nederlandse provincie Friesland is zojuist door de UNESCO Commissie aangewezen als Werelderfgoed. Dit betekent dat er nu 13 Werelderfgoederen zijn in het Koninkrijk der Nederlanden, waarvan twaalf in Nederland en één op Curaçao in het Caribisch gebied. Voor de provincie Friesland is het al de vierde site. Het omvat ook het stoomgemaal Woudagemaal bij Lemmer, de Waddenzee en de Koloniën van Weldadigheid.

Het Koninklijk Eise-Eisinga Planetarium, de volledige naam, is het oudste nog functionerende planetarium ter wereld. Tussen 1774 en 1781 bouwde de zeer getalenteerde Nederlandse amateur-astronoom Eise Eisinga een verplaatsbaar model van het zonnestelsel. Om het in zijn woonkamer te laten passen, gebruikte Eisinga, die eigenlijk zijn brood verdiende in de textielhandel als wolkammer, een schaal van 1:1.000.000.000.000: één millimeter komt dus overeen met één miljoen kilometer. De maquette is nog steeds in originele staat en is het hele jaar door toegankelijk voor het publiek. "We zijn in 2003 begonnen met het nominatieproces en het is natuurlijk geweldig dat het planetarium van Eise Eisinga nu 20 jaar later daadwerkelijk op de Werelderfgoedlijst staat," zegt directeur Adrie Warmenhoven: "Eise Eisinga verdient het."

Eisinga (1744-1828) kwam op het idee om het planetarium te bouwen om een eigentijdse voorspelling te ontcrachten. Daarin stond dat sommige planeten op ramkoers lagen en dat daarom het einde van de wereld nabij was. Hij hoopte met zijn model het tegendeel te bewijzen en de angst van zijn landgenoten voor toekomstige apocalyps te verminderen. Hij was geen wetenschapper in de klassieke zin van het woord, maar een zeer intelligente autodidact die alleen naar de lagere school was geweest en zijn enorme kennis zelf had opgedaan. Hij bouwde het planetarium in zeven jaar met steun van zijn vader en broer, geheel op eigen initiatief en voornamelijk 's avonds en 's nachts, omdat hij overdag zijn wolkammenbedrijf runde.

Eisinga's werk was zo bijzonder dat een professor aan de Universiteit van Franeker, Jan Hendrik van Swinden, er een heel boek over schreef na een bezoek aan het planetarium en Eisinga vroeg gastcolleges te geven. Koning Willem I bezocht het planetarium ook met zijn zoon, prins Frederik der Nederlanden, in 1818. Een paar jaar later, in 1825, kocht hij het voor het Rijk voor een voor die tijd zeer groot bedrag en gaf het de titel Koninklijk Eisinga Planetarium. Eisinga mocht er blijven en kreeg een jaarlijkse vergoeding om het draaiende te houden en te onderhouden. Eisinga stierf in 1828 op 84-jarige leeftijd. In 1859 schonk de staat het planetarium aan de gemeente Franeker.

De Nederlandse Werelderfgoederen

De Nederlandse UNESCO Werelderfgoederen variëren van unieke natuurgebieden tot unieke gebouwen en opmerkelijke architectuur. De volledige lijst omvat de Nedergermaanse Limes, de Hollandse Waterlinie, de Koloniën van Weldadigheid in Drenthe en Friesland, de Van Nellefabriek in Rotterdam, de Waddenzee, het Rietveld-Schröderhuis in Utrecht, de Beemsterpolder, het stoomgemaal Woudagemaal bij Lemmer in Friesland, het natuurgebied Schokland en de Noordoostpolder in Flevoland, de grachten van Amsterdam en de molens van Kinderdijk-Elshout. Het Koninkrijk der Nederlanden omvat nog een UNESCO-site, het historische centrum van Willemstad op Curaçao, dat een autonoom land binnen het Koninkrijk is.

Achtergrond

UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) is opgericht in 1945 en is onderdeel van de Verenigde Naties. De Werelderfgoedconventie is de bekendste conventie van UNESCO en is door alle UNESCO-lidstaten ondertekend. Het doel van de conventie is om een erfgoed - een site en/of een gebouw - van unieke en universele waarde te behouden voor de mensheid en dus voor toekomstige generaties. Met dit verdrag hebben de lidstaten zich verplicht om hun werelderfgoedlocaties te beschermen, conserveren, markeren en toegankelijk te maken. Nederland heeft het Werelderfgoedverdrag in 1992 ondertekend.

Interview Interview met Adrie Warmenhoven, directeur van Eise Eisinga

1) Hoe blij ben je dat Eise Eisinga nu officieel UNESCO Werelderfgoed is?

Heel erg blij! We zijn in 2003 begonnen met het nominatieproces en het is natuurlijk geweldig dat 20 jaar later Eise Eisinga Planetarium daadwerkelijk op de Werelderfgoedlijst staat. Eise Eisinga verdient het!

2) Was je bang dat het niet zou lukken?

Het nominatieproces is complex en langdurig, er moet aan veel voorwaarden worden voldaan. Maar we hadden er altijd vertrouwen in, samen met het nominatieteam, dat het zou lukken. Maar het moment dat de beslissing uiteindelijk werd genomen was erg spannend!

3) Wat verandert er voor het Planetarium als gevolg van de beslissing?

Door de nominatie verwachten we meer aandacht voor het planetarium en dus meer bezoekers. Het planetarium is uitgebreid met twee aangrenzende panden, zodat we meer bezoekers kunnen ontvangen. En met het systeem van tijdsloten bij het boeken van kaartjes kunnen we ze goed ontvangen.

4) Hoe belangrijk zijn de UNESCO sites voor Friesland?

Niet alleen het Woudagemaal, maar ook de Waddenzee staat op de Werelderfgoedlijst en een klein stukje van de Koloniën van Weldadigheid ligt ook in Friesland. Friesland heeft dus vier locaties. En dat maakt een bezoek natuurlijk extra aantrekkelijk voor buitenlandse toeristen. Vooral met het Woudagemaal en de Waddenzee laat het de iconen van Friesland zien: land, water en ongerepte sterrenhemels. En dat alles op korte afstand van elkaar

Niet voor publicatie, meer informatie: Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen, Esther Rijke, PR Manager België, e-mail: erijke@holland.com. [Bekijk onze perswebsite.](#)